

Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (pirmoji kolegija) SPRENDIMAS

2021 m. balandžio 22 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 – Nemokumo bylos – 4 straipsnis – Nemokumo bylai taikytina teisė – Valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta byla, teisė – 13 straipsnis – Visiems kreditoriams žalingi aktai – Išimtis – Sąlygos – Aktas, kuriam taikoma kitos valstybės narės nei ta, kurioje iškelta byla, teisė – Aktas, kurio negalima ginčyti remiantis šia teise – Reglamentas (EB) Nr. 593/2008 – Sutartinėms prievolėms taikytina teisė – 12 straipsnio 1 dalies b punktas – Sutarčių teisės sritis – Į šią sritį patenkančių prievolių vykdymas – Mokėjimas vykdant sutartį, kuriai taikoma kitos valstybės narės nei ta, kurioje iškelta byla, teisė – Trečiojo asmens vykdymas – Ieškinys dėl šio mokėjimo grąžinimo, pateiktas nagrinėjant nemokumo bylą – Šiam mokėjimui taikytina teisė“

Byloje C-73/20

dėl *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija) 2020 m. sausio 23 d. nutartimi, kurią Teisingumo Teismas gavo 2020 m. vasario 13 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

ZM, veikiantis kaip *Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH* bankroto administratorius,

prieš

E. A. Frerichs

TEISINGUMO TEISMAS (pirmoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas J.-C. Bonichot, Teisingumo Teismo pirmininko pavaduotoja R. Silva de Lapuerta (pranešėja), teisėjai L. Bay Larsen, C. Toader ir M. Safjan,

generalinis advokatas G. Hogan,

kancleris A. Calot Escobar,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

- ZM, veikiančio kaip *Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH* bankroto administratorius, atstovaujamo *Rechtsanwalt* J. Froehner,
- E. A. Frerichs, atstovaujamo *advocaat* J. van Zuethem,

* Proceso kalba: vokiečių.

- Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos L. Inez Fernandes, P. Barros da Costa, L. Medeiros ir S. Duarte Afonso,
- Europos Komisijos, atstovaujamos M. Wilderspin ir H. Leupold,

atsižvelgęs į sprendimą, priimtą susipažinus su generalinio advokato nuomone, nagrinėti bylą be išvados,

priima šį

Sprendimą

- 1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto [nemokumo] bylų (OL L 160, 2000, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 1 t., p. 191) 13 straipsnio ir 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma I“) (OL L 177, 2008, p. 6) 12 straipsnio 1 dalies b punkto išaiškinimo.
- 2 Šis prašymas buvo pateiktas nagrinėjant ZM, veikiančio kaip *Oeltrans Befrachtungsgesellschaft mbH* bankroto administratorius, ir *E.A. Frerichs* ginčą dėl to, ar jis turi grąžinti sumą, *Oeltrans Befrachtungsgesellschaft* jam sumokėtą pagal sutartį, kurią *E.A. Frerichs* sudarė su *Oeltrans* grupei priklausančia bendrove.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Reglamentas Nr. 1346/2000

- 3 Reglamentas Nr. 1346/2000 buvo panaikintas 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2015/848 dėl nemokumo bylų (OL L 141, 2015, p. 19). Vis dėlto tuo metu, kai klostėsi pagrindinės bylos faktinės aplinkybės, buvo taikomas Reglamentas Nr. 1346/2000.
- 4 Reglamento Nr. 1346/2000 23 ir 24 konstatuojamosiose dalyse nurodyta:
 - „(23) Šiame reglamente numatytiems klausimams turėtų būti nustatytos vieningos kolizinės taisyklės savo taikymo srityje pakeisiančios nacionalines tarptautinės privatinės teisės taisykles. Jeigu nenustatyta kitaip, turėtų būti taikoma valstybės narės, kurioje iškelta byla, teisė (*lex concursus*). Ši kolizinė taisyklė turėtų galioti pagrindinėms ir vietinėms byloms; *lex concursus* sąlygoja bankroto [nemokumo] bylų procesines ir materialines pasekmes asmenims ir susijusiems teisiniams santykiams. Ji reglamentuoja visas bankroto [nemokumo] bylų iškėlimo, eigos ir užbaigimo sąlygas.
 - (24) Automatiškas bankroto [nemokumo] bylų, kurioms paprastai taikoma valstybės narės, kurioje iškelta byla, teisė, pripažinimas gali susidurti su taisyklėmis, pagal kurias kitose valstybėse narėse turi būti vykdomi sandoriai. Siekiant apsaugoti teisėtus lūkesčius ir tikrumą dėl kitose valstybėse narėse sudarytų sandorių, nei ta valstybė narė, kurioje iškelta byla, reikėtų priimti tam tikras bendrosios taisyklės išimtis.“

5 Šio reglamento 4 straipsnyje „Taikytina teisė“ nustatyta:

„1. Išskyrus atvejus, kai šis reglamentas numato ką kita, bankroto [nemokumo] byloms ir jų pasekmėms taikoma valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta tokia byla, toliau vadinama „valstybė, kurioje iškelta byla“, teisė.

2. Valstybės, kurioje iškelta byla, teisė nustato tokios bylos iškelimo sąlygas, jos eigą ir užbaigimą. Ji konkrečiai nustato:

<...>

m) taisyklės, susijusias su atvejais, kai visiems kreditoriams nepalankūs teisės aktai [žalingi aktai] yra niekiniai, ginčytini arba negalima užtikrinti jų vykdymo [netaikytini].“

6 Minėto reglamento 13 straipsnis „Nepalankūs teisės aktai [žalingi aktai]“ suformuluotas taip:

„4 straipsnio 2 dalies m punktas netaikomas, jei asmuo, gavęs naudos iš visiems kreditoriams nepalankių teisės aktų [žalingų aktų], pateikia įrodymus, kad:

– minėtas teisės aktas priklauso ne tos valstybės narės, kurioje iškelta byla, teisei,

ir

– teisė nenumato jokių priemonių atitinkamu atveju užginčyti minėtą teisės aktą.“

Reglamentas Nr. 593/2008

7 Reglamento Nr. 593/2008 16 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„Siekiant prisidėti prie šio reglamento bendro tikslo – t. y. teisinio tikrumo Europos teisingumo erdvėje – teisės kolizijos taisyklės turėtų būti itin lengvai numatomos. Tačiau teismams turėtų būti palikta tam tikra galimybė savo nuožiūra nustatyti, kuri teisė yra glaudžiausiai susijusi su situacija.“

8 Šio reglamento 12 straipsnio „Taikytinos teisės apimtis“ 1 dalyje nustatyta:

„Pagal šį reglamentą sutarčiai taikytina teisė visų pirma taikoma:

<...>

b) vykdymui;

<...>“

Pagrindinė byla ir prejudicinis klausimas

9 *Oeltrans Befrachtungsgesellschaft* ir *Tankfracht GmbH* – tai Vokietijoje įsteigtos bendrovės. Jos priklausė *Oeltrans* grupei.

10 Nyderlanduose reziduojantis *E.A. Frerichs* ir *Tankfracht* sudarė sutartį dėl vidaus vandenų laivo, pagal kurią pastaroji bendrovė pirmajai privalėjo sumokėti 8 259,30 EUR dydžio atlygį. 2010 m. lapkričio 9 d. *Oeltrans Befrachtungsgesellschaft* pervedė *E.A. Frerichs* sumą, kurią *Tankfracht* turėjo sumokėti pagal šią sutartį.

- 11 2011 m. balandžio 29 d. *Amtsgericht Hamburg* (Hamburgo apylinkės teismas, Vokietija) iškėlė *Oeltrans Befrachtungsgesellschaft* nemokumo bylą. 2014 m. gruodžio 21 d. pradinis bankroto administratorius, remdamasis šios bendrovės aktų panaikinimu, kompetentingame teisme pareiškė ieškinį dėl 8 259,30 EUR sumos grąžinimo ir su ja susijusių palūkanų. Dėl šio teismo aplaidumo ieškinys *E.A. Frerichs* buvo įteiktas tik 2016 m. gruodžio mėn. Nuo 2016 m. kovo 25 d. ZM yra bankroto administratorius toje byloje.
- 12 Manydamas, kad pagrindinei bylai taikoma Vokietijos teisė, *Landgericht* (apygardos teismas, Vokietija) patenkino bankroto administratoriaus prašymą.
- 13 Apeliacinės instancijos teismas pakeitė *Landgericht* (apygardos teismas) sprendimą, pripažino pagrįstu *E.A. Frerichs* prieštaravimą, grindžiamą tuo, kad ieškiniui buvo suėjęs senaties terminas, ir minėtą prašymą atmetė, taip pat remdamasis Vokietijos teise.
- 14 ZM pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas, Vokietija), prašydamas palikti galioti *Landgericht* sprendimą.
- 15 Anot prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo, šio skundo baigtis priklauso nuo Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnio ir Reglamento Nr. 593/2008 12 straipsnio 1 dalies b punkto išaiškinimo.
- 16 Remiantis Reglamento Nr. 1346/2000 4 straipsnio 2 dalies antro sakinio m punktu, valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta nemokumo byla, teisė nustato, be kita ko, taisykles, susijusias su atvejais, kai visiems kreditoriams žalingi aktai yra niekiniai, ginčytini arba netaikytini. Tas teismas pažymi, kad atsižvelgiant į tai, jog *Oeltrans Befrachtungsgesellschaft* nemokumo byla buvo iškelta Vokietijoje, 8 259,30 EUR sumos mokėjimo, kurį ši bendrovė atliko *E.A. Frerichs* naudai, panaikinimo klausimas turi būti sprendžiamas vadovaujantis Vokietijos teise ir pagal ją reikia patenkinti jam pateiktą prašymą, nes, priešingai, nei nustatė apeliacinės instancijos teismas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad senaties terminas pagrindinėje byloje nagrinėjamam ieškiniui nėra suėjęs.
- 17 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad *E.A. Frerichs* remiasi Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnio taikytinumumu, teigia, kad šis mokėjimas turi būti vertinamas atsižvelgiant į Nyderlandų teisę, ir pateikia įrodymų, kuriais siekiama įrodyti, kad pagal šią teisę nenumatyta jokių priemonių minėtam mokėjimui užginčyti.
- 18 Šiuo aspektu tas teismas laikosi nuomonės, kad *Tankfracht* ir *E.A. Frerichs* sudarytą sutartį, neatsižvelgiant į tai, kaip ji būtų teisiškai kvalifikuojama, reglamentuoja Nyderlandų teisė.
- 19 Vis dėlto minėtas teismas mano, kad tai, ar Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnyje nustatyta pirmoji sąlyga, pagal kurią atitinkamam žalingam aktui turi būti taikoma kitos valstybės narės nei ta, kurios teritorijoje iškelta nemokumo byla, teisė, jo nagrinėjamoje byloje yra įvykdyta, priklauso nuo to, ar pagal Reglamento Nr. 593/2008 12 straipsnio 1 dalies b punktą trečiojo asmens (šiuo atveju – *Oeltrans Befrachtungsgesellschaft*) atliktam mokėjimui pagal kredito reikalavimą, kurį pagal šią sutartį *E.A. Frerichs* turi *Tankfracht* atžvilgiu, taip pat taikoma Nyderlandų teisė.
- 20 Šiomis aplinkybėmis *Bundesgerichtshof* (Aukščiausiasis Federalinis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar [Reglamento Nr. 1346/2000] 13 straipsnį ir [Reglamento Nr. 593/2008] 12 straipsnio 1 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad pagal pastarąjį reglamentą sutarčiai taikytina teisė reglamentuoja ir mokėjimą, kurį atlieka trečiasis asmuo, vykdydamas vienos iš sutarties šalių sutartinę mokėjimo prievolę?“

Dėl prejudicinio klausimo

- 21 Savo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnis ir Reglamento Nr. 593/2008 12 straipsnio 1 dalies b punktas turi būti aiškinami taip, kad pagal pastarąjį reglamentą sutarčiai taikytina teisė reglamentuoja ir mokėjimą, kurį atlieka trečiasis asmuo, vykdydamas vienos iš sutarties šalių sutartinę mokėjimo prievolę, kai nagrinėjant nemokumo bylą šis mokėjimas yra ginčijamas kaip visiems kreditoriams žalingas aktas.
- 22 Pirmiausia reikia priminti, kad Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnyje yra numatyta šio reglamento 4 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos bendros taisyklės, pagal kurią nemokumo byloms ir jų pasekmėms taikoma valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta byla, teisė, išimtis (2015 m. balandžio 16 d. Sprendimo *Lutz*, C-557/13, EU:C:2015:227, 34 punktas).
- 23 Pagal minėto reglamento 13 straipsnį šio reglamento 4 straipsnio 2 dalies m punktas netaikomas, jei asmuo, gavęs naudos iš visiems kreditoriams žalingo akto, pateikia įrodymų, kad šiam aktui taikoma kitos valstybės narės nei ta, kurios teritorijoje iškelta nemokumo byla, teisė ir kad pagal šią teisę šiuo atveju nenumatyta jokių priemonių šiam aktui užginčyti.
- 24 Kaip priminta Reglamento Nr. 1346/2000 24 konstatuojamojoje dalyje, ši išimtis, kuria siekiama apsaugoti teisėtus lūkesčius ir tikrumą dėl kitose valstybėse narėse nei ta, kurioje iškelta nemokumo byla, sudarytų sandorių, turi būti aiškinama siaurai ir jos taikymo sritis negali viršyti to, kas būtina šiam tikslui pasiekti (2015 m. spalio 15 d. Sprendimo *Nike European Operations Netherlands*, C-310/14, EU:C:2015:690, 18 punktas ir jame nuodyta jurisprudencija).
- 25 Kiek tai susiję su Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnio tikslu, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad juo siekiama apsaugoti asmens, kuris gavo naudos iš visiems kreditoriams žalingo akto, teisėtus lūkesčius, numatant, kad ši aktą net ir po nemokumo bylos iškėlimo toliau reglamentuos teisė, kuri jam buvo taikyta tuo metu, kai šis aktas buvo atliktas (2017 m. birželio 8 d. Sprendimo *Vinyls Italia*, C-54/16, EU:C:2017:433, 30 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 26 Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad Reglamento Nr. 1346/2000 4 ir 13 straipsniai yra *lex specialis* Reglamento Nr. 593/2008 atžvilgiu ir turi būti aiškinami atsižvelgiant į Reglamentu Nr. 1346/2000 siekiamus tikslus (2017 m. birželio 8 d. Sprendimo *Vinyls Italia*, C-54/16, EU:C:2017:433, 48 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).
- 27 Šiuo atveju, kadangi pagrindinėje byloje nagrinėjama nemokumo byla buvo iškelta Vokietijoje, pagal Reglamento Nr. 1346/2000 4 straipsnio 1 dalį šiai bylai ir jos pasekmėms taikytina Vokietijos teisė.
- 28 Iš to matyti, kad, kaip pažymi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, taikant šio reglamento 4 straipsnio 2 dalies antro sakinio m punktą, kuriame numatyta, kad valstybės narės, kurios teritorijoje iškelta nemokumo byla, teisė nustato, be kita ko, taisykles, susijusias su atvejais, kai visiems kreditoriams žalingi aktai yra niekiniai, ginčytini arba netaikytini, 8 259,30 EUR mokėjimo, kurį *Oeltrans Befrachtungsgesellschaft* atliko *E.A. Frerichs* naudai, panaikinimo klausimas iš principo turi būti vertinamas atsižvelgiant į Vokietijos teisę.
- 29 Vis dėlto, kadangi šis mokėjimas buvo atliktas vykdamas sutartinę prievolę, kuri tenka *Tankfracht* pagal su *E.A. Frerichs* sudarytą sutartį, ir kadangi šiai sutarčiai taikoma Nyderlandų teisė, tam teismui kyla klausimas, ar pagal Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnį turi būti laikoma, kad šiam mokėjimui taip pat taikoma Nyderlandų teisė.
- 30 Šiuo klausimu reikia priminti, kad, remiantis šio reglamento 23 konstatuojamąja dalimi, jame turėtų būti nustatytos vienodos teisės kolizijos taisyklės, kurios jų taikymo srityje pakeičia nacionalines tarptautinės privatinės teisės taisykles.

- 31 Be to, reikia pažymėti, kad, atsižvelgiant į šio reglamento 13 straipsniu siekiamus tikslus, primintus šio sprendimo 25 punkte, sutarties šalis, kuriai pagal ją buvo sumokėta, turi galėti tikėtis, kad šiai sutarčiai taikytina teisė taip pat bus taikoma šiam mokėjimui, įskaitant atvejus, kai buvo iškelta nemokumo byla.
- 32 Tas pats pasakytina ir tuomet, kai tą mokėjimą atlieka ne šios šalies kontrahentas, o trečiasis asmuo, nes šiai šaliai akivaizdu, kad atitinkamu mokėjimu šis trečiasis asmuo ketina įvykdyti šiam kontrahentui tenkančią sutartinę mokėjimo prievolę. Taigi tokiu atveju atitinkama šalis taip pat turi galėti tikėtis, kad net iškelus nemokumo bylą atitinkamą mokėjimą toliau reglamentuos sutarčiai, kuri yra jo teisinis pagrindas, taikytina teisė.
- 33 Negali būti pagrįstai reikalaujama, kad sutarties šalis, kuriai sumokėjo jos kontrahentas ar trečiasis asmuo vykdydamas tą sutartį, numatytą, jog šiam kontrahentui arba trečiajam asmeniui gali būti iškelta nemokumo byla, ir kurioje valstybėje narėje tokiu atveju tokia byla bus iškelta.
- 34 Be to, kaip savo rašytinėse pastabose nurodė Portugalijos vyriausybė ir Europos Komisija, priešingas Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnio aiškinimas pakenktų šios nuostatos veiksmingumui ir prieštarautų jos tikslui, t. y. leisti nukrypti nuo šio reglamento 4 straipsnio 1 dalyje numatytos bendrosios taisyklės, be kita ko, siekiant apsaugoti asmenų, kurie gavo naudos iš visiems kreditoriams žalingų aktų, teisėtus lūkesčius, nes dėl jo tokius trečiųjų asmenų atliktus mokėjimus visada reglamentuotų valstybės narės, kurios teritorijoje buvo iškelta nemokumo byla, teisė.
- 35 Be to, aiškinimą, kad pagal Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnį teisė, taikytina kontrahentui ar trečiajam asmeniui vykdant sutartinę prievolę, yra ta, kuri reglamentuoja sutartį, iš kurios ta prievolė kyla, patvirtina Reglamento Nr. 593/2008 12 straipsnio 1 dalies b punkto formuluotė.
- 36 Šioje nuostatoje numatyta, kad teisė, kuri pagal tą reglamentą taikytina sutarčiai, be kita ko, reglamentuoja iš jos kylančių prievolių vykdymą.
- 37 Taigi iš šios nuostatos formuluotės matyti, kad sutartinės mokėjimo prievolės vykdymą reglamentuoja sutarčiai, kuri yra šios prievolės teisinis pagrindas, taikytina teisė.
- 38 Be to, kaip priminta Reglamento Nr. 593/2008 16 konstatuojamojoje dalyje, jame numatytos teisės kolizijos taisyklės turėtų būti itin lengvai numatomos, kad padėtų pasiekti bendrą šio reglamento tikslą, t. y. teisinį saugumą Europos teisingumo erdvėje.
- 39 Reikia konstatuoti, kad Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnio aiškinimas, pagal kurį sutarčiai taikytina teisė taip pat reglamentuoja kontrahento ar trečiojo asmens iš šios sutarties kylančios prievolės vykdymą, atitinka šį teisinio saugumo tikslą, nes leidžia užtikrinti, kad net iškelus nemokumo bylą šiai prievolei ir toliau bus taikoma ši teisė.
- 40 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą klausimą reikia atsakyti: Reglamento Nr. 1346/2000 13 straipsnis ir Reglamento Nr. 593/2008 12 straipsnio 1 dalies b punktas turi būti aiškinami taip, kad pagal pastarąjį reglamentą sutarčiai taikytina teisė reglamentuoja ir mokėjimą, kurį atlieka trečiasis asmuo, vykdydamas vienos iš sutarties šalių sutartinę mokėjimo prievolę, kai nagrinėjant nemokumo bylą šis mokėjimas yra ginčijamas kaip visiems kreditoriams žalingas aktas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

- 41 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą patekusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (pirmoji kolegija) nusprendžia:

2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto [nemokumo] bylų 13 straipsnį ir 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma I“) 12 straipsnio 1 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad pagal pastarąjį reglamentą sutarčiai taikytina teisė reglamentuoja ir mokėjimą, kurį atlieka trečiasis asmuo, vykdydamas vienos iš sutarties šalių sutartinę mokėjimo prievolę, kai nagrinėjant nemokumo bylą šis mokėjimas yra ginčijamas kaip visiems kreditoriams žalingas aktas.

Parašai.